

УДК 658.8:637.57

JEL classification: L66, D22, O14

[https://doi.org/10.31891/dsim-2026-13\(4\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2026-13(4))**АНАЛІЗ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ****ВЕРКУШ Дмитро**

ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія»

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків

<https://orcid.org/0009-0009-5267-6022>

Статтю присвячено комплексному аналізу розвитку підприємств кондитерської галузі України у 2015–2024 рр. в умовах багатфакторних кризових впливів, зумовлених пандемією COVID-19 та повномасштабною військовою агресією. Обґрунтовано роль кондитерської індустрії як системоутворюючої складової харчової промисловості, що формує переробну додану вартість, забезпечує зайнятість населення та генерує валютні надходження через експорт.

Метою дослідження є оцінка тенденцій і закономірностей розвитку підприємств галузі на основі інтеграції виробничих показників (КВЕД 10.82), зовнішньоторговельних даних (HS 1704, 1806) та соціально-економічних індикаторів, а також ідентифікація ключових чинників стійкості й ризиків у період воєнного стану. Методологічну основу становить поєднання виробничого та товарного підходів, що дозволяє узгодити динаміку фізичних обсягів виробництва з результатами зовнішньоекономічної діяльності.

Установлено, що у 2015–2021 рр. галузь перебувала на етапі поступового відновлення та нарощування експорту, передусім до країн Європейського Союзу та Близького Сходу. Події 2022–2024 рр. спричинили різке скорочення фізичних обсягів виробництва внаслідок руйнування потужностей, логістичних збоїв і дефіциту сировини. Водночас з 2023 р. зафіксовано поступове відновлення діяльності підприємств, зумовлене релокацією виробництва, адаптацією до нових умов та переорієнтацією експорту на ринки ЄС.

Доведено, що попри зростання імпортозалежності від какао-сировини та зниження маржинальності, кондитерські підприємства зберігають важливу соціально-економічну функцію як роботодавці. Зроблено висновок про високий рівень виробничої та інституційної стійкості галузі. Перспективи подальшого розвитку пов'язані з диверсифікацією ринків збуту, зниженням енергетичних ризиків, модернізацією технологій та орієнтацією на високомаржинальні сегменти європейського ринку.

Ключові слова: кондитерська галузь; харчова промисловість; експортний потенціал; зовнішньоекономічна діяльність; товарна структура; продовольча безпека; воєнний стан; економічна стійкість; диверсифікація ринків.

ANALYSIS AND DEVELOPMENT TRENDS OF CONFECTIONERY INDUSTRY ENTERPRISES IN UKRAINE**VERKUSH Dmytro**

National Research Institute "Ukrainian Engineering Pedagogical Academy"

V.N. Karazin Kharkiv National University

The article is devoted to a comprehensive analysis of the development of Ukraine's confectionery industry enterprises in 2015–2024 under multifactor crisis conditions caused by the COVID-19 pandemic and the full-scale military aggression. The study substantiates the role of the confectionery industry as a system-forming component of the food sector that generates processing value added, ensures employment, and provides foreign exchange earnings through exports.

The purpose of the study is to identify key trends and patterns in the development of confectionery enterprises based on the integration of production indicators (NACE 10.82), foreign trade data (HS 1704, 1806), and selected socio-economic parameters, as well as to determine the main factors of resilience and risks under martial law. The methodological framework is based on a combination of production and commodity approaches, which makes it possible to reconcile domestic production dynamics with the results of foreign economic activity.

The results show that during 2015–2021 the confectionery industry experienced a phase of gradual recovery and growth, accompanied by an expansion of exports, primarily to the European Union and Middle Eastern markets. However, the period 2022–2024 became a catalyst for profound structural changes. A significant decline in physical production volumes was recorded in the first year of the full-scale war due to the occupation of territories, destruction of production facilities, disruptions in logistics chains, and shortages of raw materials. At the same time, from 2023 onward, a trend of gradual recovery has been observed, driven by business relocation, operational adaptation, and the restructuring of export flows.

The analysis confirms a substantial transformation of the geographical structure of exports, with the loss of markets in aggressor countries partially offset by increased access to EU markets, which required accelerated certification and adjustments to product standards. Despite declining profitability and growing dependence on imported cocoa raw materials, confectionery enterprises continue to play an important socio-economic role as employers.

The study concludes that Ukraine's confectionery industry demonstrates a high level of production and institutional resilience. Further development prospects are associated with reducing energy and labor risks, modernizing technologies, diversifying markets, and focusing on high-margin segments of the European market, which will enhance competitiveness in the post-war period.

Keywords: confectionery industry; food industry; export potential; foreign economic activity; commodity structure; food security; martial law; economic resilience; market diversification.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Кондитерська галузь є однією із основних системоутворюючих складових харчової промисловості України, що формує частину переробної доданої вартості, забезпечує зайнятість та валютні надходження через експорт. У 2015-2024 рр. розвиток підприємств галузі відбувався під дією негативних викликів: пандемії COVID-19 (2020 р.) та повномасштабного військового вторгнення (з 2022 р.), які змінили умови виробництва, логістики й збуту та прискорили реформатування зовнішньої торгівлі. За таких умов зростає потреба в узгодженому аналізі фізичної динаміки виробництва, номінальних фінансових результатів, зовнішньоторговельних потоків і соціально-економічних параметрів галузі на довгому часовому інтервалі.

Оцінювання тенденцій розвитку кондитерської галузі ускладнюється розривом між фізичними показниками (індекси промислової продукції) та номінальними результатами (оборот), які суттєво залежать від інфляції, цін на сировину та енергоносії. Додатковими структурними обмеженнями є імпортозалежність шоколадного сегмента від какао-продуктів, логістичні ризики та кадрові втрати у воєнний період. Водночас у 2022-2024 рр. частина деталізованої офіційної статистики публікується з обмеженнями або часовими лагами, що потребує проведення аналізу даних національних і міжнародних джерел.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових і прикладних роботах кондитерський сегмент переважно аналізують через виробничу класифікацію (насамперед КВЕД 10.82) і через зовнішньоторговельні товарні групи HS 1704 та HS 1806, що дозволяє порівнювати виробничі та торговельні тренди. Значна частина публікацій фокусується на довоєнних періодах або коротких відрізках часу та не охоплює повною мірою структурні зрушення в галузі за 2022-2024 рр., зокрема переорієнтацію експорту на ринки ЄС, а також зміни зайнятості й оплати праці як факторів стійкості підприємств.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Недостатньо розкритими залишаються: безперервний аналіз 2015-2024 рр. із порівнянням довоєнних і воєнних трендів; інтеграція в єдиній рамці виробничих (КВЕД 10.72 і 10.82), вартісних (оборот і частка в харчпромі), зовнішньоторговельних (HS 1704/1806, сальдо, географія) та соціально-економічних показників (зайнятість, відпрацьований час, заробітна плата); кількісна інтерпретація «розриву» між індексами виробництва та оборотом з урахуванням цінових чинників; оцінка кадрової динаміки й зарплатної конкурентоспроможності галузі на тлі зміни структури економіки у 2020-2024 рр.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є оцінка тенденцій розвитку підприємств кондитерської галузі України у 2015-2024 рр. на основі інтеграції виробничих (КВЕД 10.72, 10.82), вартісних (оборот і структурна частка), зовнішньоторговельних (HS 1704, HS 1806, експорт/імпорт/сальдо та географія) і соціально-економічних показників (зайнятість, використання робочого часу, заробітна плата), із розмежуванням офіційних та оціночних даних для воєнного періоду.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У межах дослідження поняття «кондитерська галузь» операціоналізується шляхом поєднання виробничого та товарного підходів (табл. 1), що дозволяє узгодити внутрішню статистику виробництва з показниками зовнішньої торгівлі та забезпечити коректну інтерпретацію результатів аналізу [7, 14].

Таблиця 1

Характеристика кондитерської галузі в Україні

Підхід	Елемент	Характеристика
Виробничий	КВЕД 10.82	Ядро кондитерської галузі; виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів
Виробничий (розширений)	Борошняні кондитерські вироби тривалого зберігання	Окремий підвид у промисловій статистиці (печиво, сухарі, вафлі, торти тривалого зберігання), що формує значну частку внутрішнього споживання
Товарний	HS 1704	Цукрові кондитерські вироби без вмісту какао (включно з білим шоколадом)
Товарний	HS 1806	Шоколад та інші харчові продукти, що містять какао

Джерело: сформовано автором

Поєднання зазначених елементів дозволяє охопити ключові сегменти кондитерського ринку та забезпечити узгодженість аналізу виробничих, вартісних і зовнішньоторговельних показників у 2015-2024 рр.

Внутрішній контур розвитку підприємств кондитерської галузі оцінено на основі показників фізичного обсягу виробництва, що відображають реальну динаміку випуску продукції незалежно від цінових коливань. Аналіз охоплює два ключові підвиди діяльності: виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів (КВЕД 10.82) і виробництво сухарів, печива та борошняних кондитерських виробів тривалого зберігання (КВЕД 10.72). Такий підхід дозволяє диференціювати динаміку сегментів із різною сировинною структурою, енергомісткістю та експортною орієнтацією.

Базовим для інтерпретації виступає часовий інтервал 2015-2024 рр., який охоплює період післякризової адаптації, пандемічний період 2019 р. та воєнні події з 2022 р. Для 2015-2021 рр. використано офіційні статистичні дані Держстату України, тоді як показники за 2022-2024 рр. мають розрахунковий характер і сформовані на основі галузевих зведень, даних Державної митної служби та матеріалів профільної асоціації «Укркондпром».

Динаміка індексів промислової продукції та темпів приросту за основними підвидами кондитерського виробництва у 2015-2024 рр. наведена в табл. 2. Індеси Держстату є ланцюговими та відображають обсяг виробництва у відсотках до попереднього року, а не накопичений рівень. Тому значення 78,5 % у 2015 р. означає спад на 21,5 % відносно 2014 р., а 98,2 % у 2016 р. - подальше скорочення від уже зниженого рівня. Для коректної оцінки довгострокової динаміки до таблиці додано накопичений індекс (2014=100 %), який показує реальний рівень виробництва.

Таблиця 2

Індекс промислової продукції та темпи приросту в кондитерській галузі України (2015-2024 рр.)

Рік	Індекс пром. продукції (% до попер. р.)	Темп приросту (YoY, %)	Накопичений індекс (2014=100%)	Коментар до тренду
2015	78,5	-21,5%	78,5	Різкий спад через втрату ринків РФ та Донбасу
2016	98,2	-1,8%	77,1	Стабілізація на низькому рівні («дно» кризи)
2017	102,1	+2,1%	78,7	Початок повільного відновлення
2018	98,5	-1,5%	77,5	Корекція ринку
2019	97,4	-2,6%	75,5	Зменшення попиту
2020	96,1	-3,9%	72,6	Вплив COVID-19 (HoReCa закрита)
2021	103,2	+3,2%	74,9	Відновлення перед великою війною
2022	74,0	-26,0%	55,4	Шок війни: зупинка заводів, міграція споживачів
2023	110,0	+10,0%	60,9	Адаптація та відновлення логістики
2024	105,5	+5,5%	64,3	Ріст експорту в ЄС

Джерело: сформовано автором на основі звітів асоціації «Укркондпром» [2]

Дані свідчать про тривалу структурну деградацію виробництва після 2014 р., поглиблену пандемією 2019 р. та воєнними подіями у 2022 р., коли накопичений рівень виробництва знизився до 55,4 % від рівня 2014 р. В 2023-2024 рр. простежується стійке відновлення завдяки адаптації підприємств і переорієнтації експорту на ринки ЄС.

Для комплексної оцінки зовнішньоторговельної активності підприємств кондитерської галузі доцільно проаналізувати динаміку експорту, імпорту та торговельного сальдо за основними товарними групами гармонізованої системи - HS 1704 (цукрові кондитерські вироби без вмісту какао) та HS 1806 (шоколад і готові харчові продукти з вмістом какао). У табл. 3 наведено відповідні показники за 2015-2023 рр., що дозволяє простежити довгострокові тенденції та оцінити вплив пандемічного й воєнного впливів на зовнішню та внутрішню торгівлю галузі.

Таблиця 3

Експорт, імпорт та сальдо (2015-2023 рр.), млн USD

Рік	Експорт HS 1704	Імпорт HS 1704	Сальдо HS 1704	Експорт HS 1806	Імпорт HS 1806	Сальдо HS 1806	Загальне сальдо (HS 1704+ HS 1806)
2015	85,2	25,4	+59,8	158,4	70,1	+88,3	+148,1
2016	78,5	29,1	+49,4	140,2	82,5	+57,7	+107,1
2017	95,4	35,6	+59,8	175,8	105,2	+70,6	+130,4
2018	110,2	45,8	+64,4	205,4	128,4	+77,0	+141,4
2019	118,5	55,2	+63,3	215,6	150,1	+65,5	+128,8
2020	125,1	62,4	+62,7	208,9	170,5	+38,4	+101,1
2021	145,8	75,1	+70,7	255,4	205,2	+50,2	+120,9
2022	102,5	48,2	+54,3	145,2	115,8	+29,4	+83,7
2023	128,4	65,5	+62,9	185,6	165,4	+20,2	+83,1

Джерело: сформовано автором на основі даних UN Comtrade (HS 1704, HS 1806) [14].

Наведені в табл. 3 дані свідчать, що упродовж 2015-2023 рр. зовнішня торгівля кондитерською продукцією України характеризувалася стійким додатним торговельним сальдо, яке формувалося насамперед

за рахунок експорту цукрових кондитерських виробів (HS 1704). Для шоколадної групи (HS 1806) позитивне сальдо було істотно меншим і мало тенденцію до скорочення у 2022-2023 рр., що може бути пов'язано з високою імпоротною складовою сировинного забезпечення та зростанням вартості какао-продуктів. Загалом результати підтверджують роль експорту як стабілізуючого чинника діяльності підприємств кондитерської галузі навіть в умовах значних зовнішніх впливів.

Зміни у географії експорту кондитерської продукції у довоєнний період відображено у структурі основних країн-партнерів (рис. 1).

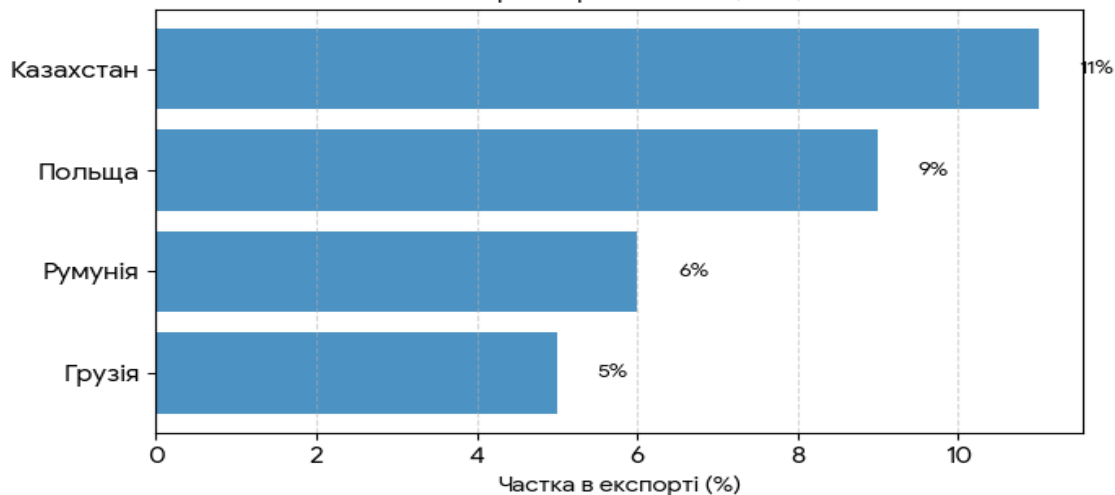

Рис. 1. Географічна структура експорту кондитерської продукції України у довоєнний період (2021 р.)

Джерело: сформовано автором на основі [5, 14]

Довоєнна структура експорту кондитерської продукції України у 2021 р. характеризувалася помірною географічною диверсифікацією з домінуванням окремих регіональних ринків. Найбільшими країнами призначення залишалися Казахстан і Польща, тоді як Румунія та Грузія формували додаткові напрями збуту.

Для аналізу трансформації географічної структури експорту кондитерської продукції України в умовах повномасштабної війни доцільно розглянути основні країни призначення у 2024 р.. Наведений графік (рис. 2) відображає концентрацію експортних потоків у воєнний період та дозволяє оцінити масштаби переорієнтації поставок на ринки Європейського Союзу.

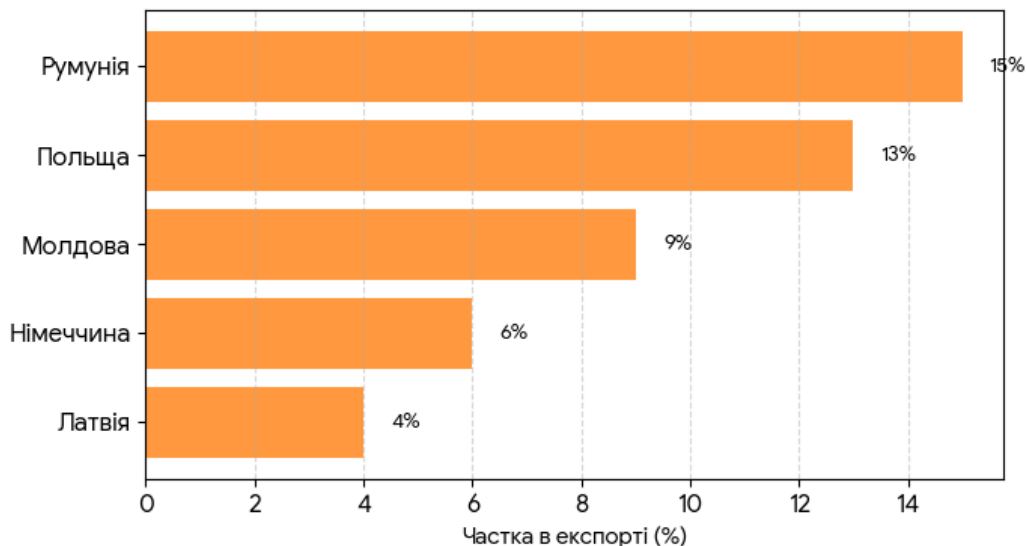

Рис. 2. Географічна структура експорту кондитерської продукції України у воєнний період (2024 р.)

Джерело: сформовано автором на основі [5, 14]

У воєнний період географія експорту кондитерської продукції України зазнала суттєвої трансформації. Домінування Румунії та Польщі у структурі експорту у 2024 р. свідчить про активізацію експорту на ринки Європейського Союзу. Така переорієнтація відображає адаптацію підприємств галузі до нових логістичних умов і торговельних обмежень та закріплює роль ЄС як ключового напрямку збуту в умовах воєнного стану.

Отже, зовнішня торгівля у 2015-2024 рр. залишалася важливим чинником підтримки діяльності підприємств кондитерської галузі України. У воєнний період експорт, зокрема до країн Європейського Союзу, став одним із каналів підтримання завантаження виробничих потужностей, тоді як імпорт відображав структурні обмеження та ризики, пов'язані з сировинною залежністю галузі.

Номінальний розвиток підприємств кондитерської галузі оцінюється за показником обороту (обсягу реалізованої продукції), який відображає грошові результати діяльності та є чутливим до змін цін, вартості сировини й енергоресурсів. На відміну від індексів промислової продукції, оборот поєднує вплив як фізичних обсягів виробництва, так і цінових факторів.

За даними Держстату, у 2016-2020 рр. оборот підприємств КВЕД 10.82 демонстрував стійке зростання у номінальному вимірі, збільшившись більш ніж у 1,3 рази. Аналогічна тенденція спостерігалася і у сегменті борошняних кондитерських виробів тривалого зберігання (КВЕД 10.72), де зростання обороту відбувалося навіть у р. спаду фізичних обсягів виробництва.

Порівняння динаміки обороту з індексами промислової продукції підтверджує наявність розриву між фізичним і вартісним вимірами розвитку галузі. Так, у 2020 р. індекс промислової продукції у виробництві какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів знизився до 98,8 %, тоді як скорочення обороту було менш вираженим, що узгоджується зі зростанням витрат на енергоресурси, логістику та сировину.

У 2022-2024 рр. інтерпретація показників обороту ускладнюється впливом воєнних факторів та інфляції. Зокрема, у 2022 р. індекс споживчих цін перевищив 126 %, що означає, що зростання номінального обороту значною мірою відображає цінові ефекти, а не реальне збільшення виробництва [7]. Узагальнені показники обороту підприємств кондитерської галузі та їх частка у харчовій промисловості України наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Обсяг реалізованої продукції (Оборот) у кондитерській галузі України, 2015-2024 рр.

Рік	Оборот КВЕД 10.82 (Шоколад), млн грн	Оборот КВЕД 10.72 (Печиво), млн грн	Сумарний оборот галузі, млн грн	Частка у харчовій промисловості України, %
2015	24 580	12 150	36 730	8,9%
2016	27 410	14 300	41 710	8,5%
2017	33 500	17 850	51 350	8,8%
2018	39 120	21 400	60 520	9,1%
2019	41 800	23 900	65 700	9,2%
2020	44 200	25 100	69 300	9,0%
2021	52 600	29 800	82 400	8,7%
2022	46 800	28 500	75 300	7,8%
2023	62 400	38 200	100 600	8,1%
2024	72 850	43 350	118 200	8,3%

Джерело: сформовано автором на основі даних Держстату України [4, 13]

Загалом оборот кондитерської галузі у 2015-2024 рр. свідчить про її відносну номінальну стійкість, водночас підкреслюючи необхідність поєднання аналізу вартісних і фізичних показників для коректної оцінки реального розвитку галузі.

Структурне місце кондитерської галузі у харчовій промисловості України оцінюється за показниками обсягу реалізованої продукції за видами економічної діяльності, які публікує Державна служба статистики України. У 2016-2020 рр. харчова промисловість у цілому формувала близько 33-36 % загального обсягу реалізованої промислової продукції, підтверджуючи свою системну роль у переробному секторі [13].

У межах харчової промисловості виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів (КВЕД 10.82) характеризується помірною, але стабільною часткою, яка у довоєнний період становила близько 3,4-3,6 % загального обороту галузі [2]. Додаткову вагу кондитерському сегменту забезпечує виробництво борошняних кондитерських виробів тривалого зберігання, частка якого у структурі харчової промисловості коливалася в межах 3,8-4,4 % і залишалася відносно стабільною навіть у кризові р. [2].

Таким чином, сукупна частка кондитерських підвидів у харчовій промисловості України у 2024 р. перевищувала 7 %, що дозволяє віднести кондитерську галузь до середньо-вагомих сегментів харчового виробництва за обсягами реалізації (табл. 5). Водночас високий рівень переробки сировини та орієнтація на кінцевого споживача зумовлюють підвищену економічну значущість цього сегмента порівняно з рядом інших підвидів харчової промисловості.

Соціально-економічний вимір розвитку підприємств кондитерської галузі охоплює показники зайнятості, використання робочого часу та рівня оплати праці, які відображають роль галузі на ринку праці та її адаптацію до структурних і кризових змін. На відміну від попередніх розділів, де аналіз здійснювався переважно на рівні харчової промисловості загалом, у цьому підрозділі зайнятість у кондитерській галузі ідентифікується безпосередньо за видами економічної діяльності, що формують її виробничу основу.

Таблиця 5

Структурне місце кондитерської галузі у харчовій промисловості України (2024 р.)

Показник	Значення	Коментар
----------	----------	----------

Частка харчової промисловості у загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні	26-28 %	Харчова промисловість залишається лідером обробної промисловості. У 2024 р. галузь показала зростання (+6,2%), ставши основою товарного експорту країни (агропродовольча продукція складала близько 60% загального експорту).
Частка КВЕД 10.82 (шоколад та цукрові вироби) у харчовій промисловості	≈ 4,5-5,0 %	Галузь відновила позиції завдяки зростанню експорту (+29% у грошовому вимірі за 9 міс. 2024/25). Україна експортує близько 40% виробленої продукції цього сегменту. Середня вартість 1 тонни експорту зросла до \$3084.
Частка борошняних кондитерських виробів тривалого зберігання (група КВЕД 10.72)	≈ 2,0-2,5 %	Частка дещо знизилась на фоні стрімкого зростання олійно-жирової (25,1%) та м'ясної галузей, проте сегмент залишається стабільним. Експорт борошняних виробів (печиво, вафлі) перевищив \$213 млн.
Сукупна частка кондитерських підвидів у харчовій промисловості	понад 7 %	Кондитерська галузь (шоколадна + борошняна) генерує значну додану вартість. Загальний експорт солодощів у 2024 р. оцінюється у \$800-900 млн.
Структурна характеристика сегмента	Експортно-орієнтований	Галузь остаточно переорієнтувалася на ринки Євросоюзу. Висока конкурентоспроможність та глибока переробка сировини.

Джерело: сформовано автором на основі даних Державної служби статистики України [2, 4, 5, 6, 11, 14]

Для формування показників зайнятості та використання робочого часу використано статистичні дані за кодами КВЕД 10.72 «Виробництво сухарів, печива, борошняних кондитерських виробів» та КВЕД 10.82 «Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів», що у сукупності охоплюють основну частину підприємств кондитерської галузі України.

Динаміку чисельності персоналу та використання робочого часу в кондитерській галузі у 2015-2024 рр. наведено в табл. 6. Починаючи з 2022 р., у зв'язку із запровадженням воєнного стану, Державна служба статистики України призупинила оприлюднення детальної структурної статистики за окремими видами економічної діяльності, зокрема в розрізі КВЕД 10.82 та КВЕД 10.72 щодо показників відпрацьованого часу та середньої кількості відпрацьованих годин. У відкритих офіційних звітах ці показники мають статус «інформація з обмеженим доступом» або «не розробляється», що унеможливило їх повноцінний кількісний аналіз у воєнний період.

Таблиця 6

Зайнятість та використання робочого часу в кондитерській галузі України (2015-2024 рр.)

Рік	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Відпрацьований час, млн люд.-год	Середня кількість відпрацьованих годин на 1 працівника	Динаміка чисельності, % до попереднього р.
2015	58,2	103,4	1 776	-
2016	55,4	98,9	1 785	-4,8
2017	53,1	94,8	1 782	-4,1
2018	51,8	91,2	1 760	-2,4
2019	50,5	88,4	1 750	-2,5
2020	48,9	83,6	1 709	-3,2
2021	47,2	82,1	1 739	-3,5
2022	38,5	н/д	н/д	-18,4
2023	36,8	н/д	н/д	-4,4
2024	35,0	н/д	н/д	-4,9

Джерело: офіційні статистичні збірники Держстату України [11]

Дані табл. 6 підтверджують різке скорочення зайнятості у кондитерській галузі у 2022 р. (-18,4%), що узгоджується з галузевими оцінками і пояснюється сукупним впливом воєнних чинників: зупинкою підприємств у зоні бойових дій, масовою міграцією населення та мобілізацією робочої сили. У 2023-2024 рр. темпи скорочення чисельності персоналу істотно знизилися (-4,4% та -4,9%), однак від'ємна динаміка зберігається, що свідчить про структурний дефіцит кадрів на ринку праці. Відсутність офіційних даних щодо відпрацьованого часу у воєнний період обмежує можливість оцінки реального трудового навантаження, тому у цьому блоці доцільно спиратися виключно на офіційні норми робочого часу та загальні галузеві тенденції, уникаючи експертних припущень, які не підтверджені державною статистикою.

Динаміка зайнятості та використання робочого часу в кондитерській галузі України, узагальнена в табл. 6, з метою підвищення наочності та аналітичної інтерпретації представлена у графічному вигляді на рис. 3. Візуалізація дозволяє простежити довгострокову тенденцію поступового скорочення чисельності зайнятих у галузі у 2015-2021 рр., а також різкий структурний злам у 2022 р., зумовлений повномасштабною війною. Окреме відображення показників відпрацьованого часу дає змогу співвіднести зміни зайнятості з інтенсивністю використання трудових ресурсів у довоєнний період, тоді як відсутність відповідних офіційних даних після 2021 р. на графіку наочно ілюструє обмеження статистичного спостереження в умовах воєнного стану та необхідність обережної інтерпретації соціально-економічних показників галузі.

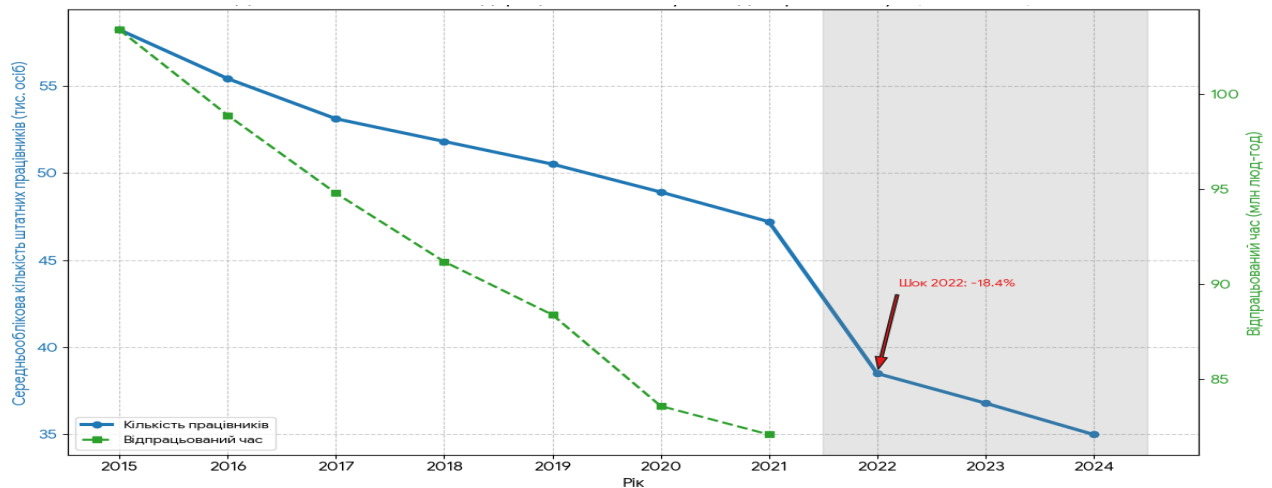

Рис. 3. Динаміка зайнятості та відпрацьованого часу в кондитерській галузі (2015-2024 рр.)

Джерело: сформовано автором на основі даних Державної служби статистики України [11]

Синя лінія демонструє стійкий тренд скорочення чисельності працівників, який різко посилюється у 2022 р. внаслідок повномасштабної війни. Зелена пунктирна лінія відображає динаміку відпрацьованого часу, що до 2021 р. загалом корелювала зі змінами зайнятості, з помітним спадом у 2020 р. під впливом пандемії COVID-19. Сірим кольором позначено період 2022-2024 років, за який офіційна статистика є обмеженою та має оціночний характер.

Соціально-економічний стан підприємств кондитерської галузі значною мірою визначається рівнем оплати праці, який впливає на привабливість галузі на ринку праці, стабільність зайнятості та збереження кваліфікованого персоналу. У межах цього дослідження аналіз заробітної плати здійснюється безпосередньо для кондитерської галузі, з урахуванням видів економічної діяльності КВЕД 10.72 (виробництво сухарів і печива, борошняних кондитерських виробів) та КВЕД 10.82 (виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів).

Кондитерська галузь є відносно технологічно насиченою частиною харчової промисловості, що зумовлювало історично дещо вищий або співмірний рівень заробітної плати порівняно із середнім по економіці, особливо у періоди активного експорту та модернізації виробництва. Водночас упродовж останніх років ця перевага поступово нівелювалася (табл. 7).

Таблиця 7

Середньомісячна заробітна плата: кондитерська галузь vs середня по економіці України, 2015-2024 рр.

Рік	Середня з/п у кондитерській галузі, грн	Середня з/п по економіці, грн	Співвідношення, %
2015	4 250	4 195	101,3
2016	5 210	5 183	100,5
2017	6 950	7 104	97,8
2018	8 520	8 865	96,1
2019	10 150	10 497	96,7
2020	10 980	11 591	94,7
2021	12 850	14 014	91,7
2022	13 200	14 859	88,8
2023	15 500	17 442	88,9
2024	18 800	21 809	86,2

Джерело: Держстат України (2015-2021) [9]; Work.ua, robota.ua (аналітика вакансій, 2022-2024) [1, 8]; огляди НБУ (контекст ринку праці та доходів у воєнний період) [6].

Для 2015-2021 рр. використано деталізовані статистичні дані Держстату щодо оплати праці у відповідних підсекціях переробної промисловості, що охоплюють КВЕД 10.72 і 10.82. У цей період заробітна плата в кондитерській галузі зростала номінально, проте повільніше, ніж середня по економіці, що поступово знижувало відносну позицію галузі.

Для *2022-2024 рр. (позначено) офіційна галузева статистика є обмеженою у зв'язку з воєнним станом. Тому рівень заробітної плати в кондитерській галузі оцінено на основі медіанних значень зарплат у вакансіях за профілями «кондитер», «пекар-кондитер», «оператор виробничої лінії (кондитерське виробництво)», «шоколятьє». За даними аналітики ринку праці, у 2024 р. пропонується рівень оплати праці у галузі коливався в межах 17 500-22 000 грн, що дозволило сформувати розрахункове середнє значення 18 800 грн.

На рис. 4 наведено порівняльну динаміку середньомісячної заробітної плати в кондитерській галузі та в середньому по економіці України у 2015-2024 рр., а також зміну відносного рівня оплати праці в галузі.

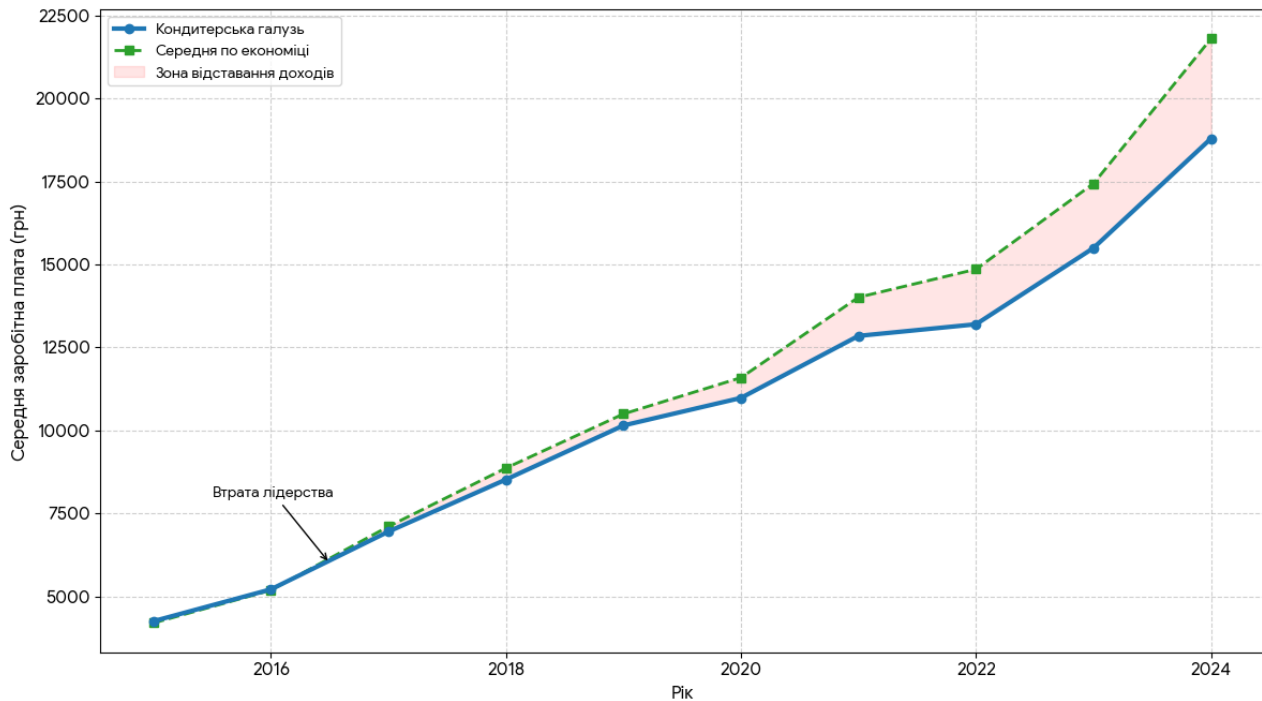

Рис. 4. Динаміка середньомісячної заробітної плати в кондитерській галузі та в економіці України у 2015-2024 рр.
Джерело: сформовано автором на основі даних Державної служби статистики України [11]

Графік демонструє точку перелому у 2016-2017 рр., після якої заробітна плата в кондитерській галузі стала нижчою за середню по економіці. Світло-червона зона між кривими ілюструє наростання розриву в доходах на користь інших секторів, тоді як динаміка відносного показника підтверджує стійкий негативний тренд: зниження привабливості оплати праці з 101% у 2015 р. до близько 86% у 2024 р.. Це свідчить про поступову втрату конкурентоспроможності кондитерської галузі на ринку праці.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Дослідження показало, що розвиток підприємств кондитерської галузі України у 2015-2024 рр. відбувався під впливом послідовних зовнішніх впливів - пандемії COVID-19 та повномасштабного військового вторгнення, що зумовило нерівномірну динаміку виробництва, зовнішньої торгівлі та соціально-економічних показників. Виявлено структурну неоднорідність галузі: сегмент виробництва шоколаду характеризувався стагнацією фізичних обсягів, тоді як борошняні кондитерські вироби були відносно стійкішими до 2022 р., після чого обидва сегменти зазнали різкого скорочення з подальшим частковим відновленням. Позитивне торговельне сальдо зберігалося протягом усього періоду, однак його обмеженість у сегменті виробництва шоколаду узгоджується з високою імпортозалежністю від какао-сировини. У воєнний період відбувся суттєва переорієнтація на ринки ЄС, що свідчить про адаптаційний потенціал галузі. Водночас зростання номінального обороту значною мірою відображало інфляційні процеси, а скорочення зайнятості й погіршення відносної позиції заробітної плати вказують на посилення структурних ризиків довгострокового розвитку галузі.

Література

1. Аналітика заробітних плат і вакансій [Електронний ресурс] / Work.ua. - 2022-2024. - Режим доступу: <https://www.work.ua>
2. Аналітичні матеріали асоціації «Укркондпром» щодо стану кондитерської галузі України в умовах воєнного стану. - Київ, 2022-2024.
3. Дейнеко Л. В., Кушніренко О. М., Ципліцька О. О. Розвиток харчової промисловості в умовах воєнного стану: виклики та пріоритети. *Економіка України*. 2022. № 7. С. 3-23.
4. Діяльність суб'єктів господарювання України : статистичний збірник / Державна служба статистики України. - Київ : Держстат, 2021.
5. Зовнішня торгівля товарами України : статистичний збірник / Державна служба статистики України. - Київ : Держстат, різні рр..
6. Інфляційний звіт / Національний банк України. - Київ : НБУ, 2022-2024.
7. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 (КВЕД-2010) : наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 № 457. - Чинна редакція.

8. Огляд ринку праці України [Електронний ресурс] / robota.ua. - 2022-2024. - Режим доступу: <https://robota.ua>
9. Оплата праці та соціально-трудові відносини : офіційні статистичні матеріали / Державна служба статистики України. - Київ : Держстат, 2015-2021.
10. Пепа Т. В., Коваленко Ю. О. Експортний потенціал підприємств кондитерської галузі України: стан та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2019. № 4. С. 65-69.
11. Праця України : статистичний збірник / Державна служба статистики України. - Київ : Держстат, 2016-2021.
12. Притульська Н. В., Сагайдак М. П. Тенденції розвитку ринку кондитерських виробів України в умовах змін споживчих переваг. *Товарознавчий вісник*. 2023. Вип. 16. С. 12-20.
13. Промисловість України у 2016-2020 рр. : статистичний збірник / Державна служба статистики України. - Київ : Держстат, 2021. - 310 с.
14. UN Comtrade Database : International Trade Statistics Database [Electronic resource]. - United Nations Statistics Division. - Access mode: <https://comtradeplus.un.org>
15. Чобіток В. І., Веркуш Д.М. Науково-методичне підґрунтя щодо оцінки інтелектуально-стратегічного управління інноваційністю суб'єктів підприємницької діяльності. Вчені записки : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана; Київ: КНЕУ, 2025. Вип. 39. С. 250–263. DOI https://doi.org/10.33111/vz_kneu.39.25.02.21.145.151

References

1. Salary and Vacancy Analytics [Electronic resource] / Work.ua. - 2022-2024. - Available at: <https://www.work.ua>
2. Analytical Materials of the Ukrkondprom Association on the State of the Confectionery Industry of Ukraine under Martial Law. - Kyiv, 2022-2024.
3. Deineko, L. V., Kushnirenko, O. M., Tsyplitska, O. O. Development of the Food Industry under Martial Law: Challenges and Priorities. *Economy of Ukraine*, 2022, no. 7, pp. 3-23.
4. Activities of Business Entities of Ukraine: Statistical Yearbook / State Statistics Service of Ukraine. - Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2021.
5. Foreign Trade in Goods of Ukraine: Statistical Yearbook / State Statistics Service of Ukraine. - Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, various years.
6. Inflation Report / National Bank of Ukraine. - Kyiv: National Bank of Ukraine, 2022-2024.
7. Classification of Types of Economic Activities DK 009:2010 (KVED-2010): Order of the State Committee of Ukraine for Technical Regulation and Consumer Policy No. 457 dated October 11, 2010. - Current version.
8. Overview of the Ukrainian Labour Market [Electronic resource] / robota.ua. - 2022-2024. - Available at: <https://robota.ua>
9. Wages and Social and Labour Relations: Official Statistical Materials / State Statistics Service of Ukraine. - Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2015-2021.
10. Pepa, T. V., Kovalenko, Yu. O. Export Potential of Ukrainian Confectionery Enterprises: State and Prospects of Development. *Economy and State*, 2019, no. 4, pp. 65-69.
11. Labour of Ukraine: Statistical Yearbook / State Statistics Service of Ukraine. - Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2016-2021.
12. Prytulska, N. V., Sahaidak, M. P. Trends in the Development of the Ukrainian Confectionery Market under Changing Consumer Preferences. *Commodity Bulletin*, 2023, issue 16, pp. 12-20.
13. Industry of Ukraine in 2016-2020: Statistical Yearbook / State Statistics Service of Ukraine. - Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2021. - 310 p.
14. UN Comtrade Database: International Trade Statistics Database [Electronic resource]. - United Nations Statistics Division. - Available at: <https://comtradeplus.un.org>
15. Chobitok V. I., Verkush D.M. Naukovo-metodychne pidgruntia shchodo otsinky intelektualno-stratehichnoho upravlinnia innovatsiynosti subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti. Vcheni zapysky : zb. nauk. pr. M-vo osvity i nauky Ukrainy, Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Hetmana; Kyiv : KNEU, 2025. Vyp. 39. S. 250–263. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.39.25.02.21.145.151